

نقش امروزه ها، اعتقادی و نظامی اسلام در
دکترین عملیاتی
سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
در هشت سال دفاع مقدس

دکتر محمد رئوفی نژاد

www.ketab.ir

سرشناسه: روحانی، محمد، ۱۳۳۵ -
عنوان و نام پدیدآور: نقش آموزه‌های اعتقادی و نظامی اسلام در دگرترین
عملیاتی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در هشت سال دفاع مقدس / محمد رفیعی نژاد.
مشخصات نشر: تهران: نشر آستان قدس، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری: ۲۱۶ ص.؛ ج. ۱، ۲. - ۶۰۰-۷۹۳۵-۱۳-۲ شابک:
وضعیت فهرست نویسی: فیا
یادداشت: کتابنامه.
موضوع: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
موضوع: علوم نظامی (اسلام)
موضوع: نظریه نظامی -- ایران
موضوع: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- نبردها
موضوع: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- جنبه‌های مذهبی
رده بندی کنگره: BP۲۳۱/۶/۹۷ ۱۳۹۴
رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۳۲
شماره کتابشناسی ملی: ۴۰۳۳۶۵۶

بنیاد چهارم خرداد
(روز مقاومت و پایداری، روز دزفول)
مرکز فرهنگی دفاع مقدس دزفول

نام کتاب: نقش آموزه های اعتقادی و فقهی اسلام در دکتترین عملیاتی
سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در هشت سال دفاع مقدس

نویسنده: دکتر محمد رئوفی نژاد

انتشارات: نیلوفران

طرح جلد: زهرا سالمی نژاد

شمارگان: ۳۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۴

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۳۵-۱۳-۲

02144443162 09125497040 09163450887 09161130561

www.niloofaran.com

info@niloofaran.com

تهران: پونک سردار جنگل نبش گلزار یکم پلاک ۱۱۷ واحد ۵

فهرست مطالب

پیش گفتار

۹

بخش اول: کلیات، مبانی و مفاهیم

مقدمه

۱۵

تعاریف و مفاهیم

۲۰

واژه شناسی دفاع

۲۳

واژه شناسی جهان

۲۴

بخش دوم: بررسی و تجزیه و تحلیل دکترین نظامی

تاریخچه دکترین نظامی

۲۹

تعاریف و مفاهیم دکترین نظامی

۴۱

فرایند شکل گیری دکترین نظامی

۵۳

اهداف دکترین نظامی

۵۸

ویژگی های دکترین نظامی

۵۸

کارکرد دکترین نظامی از دیدگاه های مختلف

۶۱

عوامل تاثیر گذار بر تغییر دکترین نظامی

۶۴

ملاحظات موثر در تدوین دکترین نظامی

۶۷

نگاه سیستمی به دکترین

۶۸

سطوح دکترین نظامی

۷۲

بخش سوم: آموزه های دینی اسلام

آموزه های دینی

۸۷

آموزه های اخلاقی و معنوی دین اسلام

۱۰۴

آموزه های فقهی تاثیر گذار

۱۱۶

بخش چهارم: آموزه های نظامی اسلام

- ۱۲۷ آموزه های نظامی اسلام
- ۱۲۷ ۱- آمادگی نظامی
- ۱۲۸ ۲- مقابله به مثل
- ۱۲۳ ۳- غافلگیری
- ۱۳۴ ۴- اصل فرماندهی
- ۱۳۸ ۵- اصل بسیج عمومی

بخش پنجم: روند تحولات نظامی دوران دفاع مقدس

- ۱۴۱ روند تحولات نظامی دوران دفاع مقدس
- ۱۴۱ الف) اوضاع داخلی کشور قبل از شروع جنگ
- ۱۴۴ ب) ظهور قدرت دفاعی ایران
- ۱۴۶ پ) شکست تفکر کلاسیک
- ۱۵۰ ت) شکل گیری دکترین عملیات آزاد سازی
- ۱۵۴ ث) عقب نشینی تاکتیکی
- ۱۵۶ ج) ابتکار جدید عملیاتی و تکامل آن
- ۱۶۱ چ) بن بست تاکتیکی در جنوب
- ۱۶۳ ح) گشایش جبهه جدید در شمال غرب
- ۱۶۶ خ) پایان جنگ

بخش ششم: مولفه های دکترین عملیاتی سپاه

- ۱۷۱ دکترین عملیاتی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در هشت سال دفاع مقدس
- ۱۷۲ تشریح دکترین عملیاتی سپاه

بخش هفتم: تأثیر آموزه های اعتقادی اسلام بر دکترین عملیاتی سپاه

۱۸۵

تأثیر آموزه های اعتقادی اسلام بر دکترین عملیاتی سپاه

بخش هشتم: تأثیر آموزه های نظامی اسلام بر دکترین عملیاتی سپاه

۱۹۳

تأثیر آموزه های نظامی اسلام بر دکترین عملیاتی سپاه

بخش نهم: ارتباط بین آموزه های اسلام و تأثیر آن بر دکترین عملیاتی سپاه

۲۱۰

سخن پایانی

۲۱۱

منابع و مأخذ

فهرست جداول

۴۲

جدول شماره ۱ معانی مختلف دکترین

۵۰

جدول شماره ۲ شاخص های مختلف دکترین نظامی از دیدگاه های مختلف

۷۱

جدول شماره ۳ ورودی و خروجی سیستمی دکترین

۷۴

جدول شماره ۴ سطوح، ویژگی ها و ملاحظات دکترین

۱۸۶

جدول شماره ۵ میزان و شدت تأثیر آموزه های اعتقادی اسلام بر دکترین عملیاتی

۱۹۵

جدول شماره ۶ میزان و شدت تأثیرات آموزه های نظامی اسلام بر دکترین عملیاتی

فهرست شکل ها

۶۹

شکل ۱- اولین نگاه سیستمی به دکترین

۷۲

شکل ۲- نگاه سیستمی به دکترین ارتش

۷۳

شکل ۳- هرم سطوح مختلف دکترین نظامی

۱۸۱

شکل ۴- چارچوب مفهومی دکترین عملیاتی سپاه پاسداران

۲۰۲

شکل ۵- میزان تأثیر مستقیم آموزه های اسلام بر همدیگر و بر دکترین عملیاتی سپاه

- شکل ۶ - ارتباط و تاثیر مولفه های آموزه های اعتقادی اسلام با همدیگر ۲۰۴
- شکل ۷ - ارتباط و تاثیر مولفه های آموزه های نظامی اسلام با همدیگر ۲۰۵
- شکل ۸ - ارتباط و تاثیر مولفه های آموزه های اسلامی با مولفه های نظام اسلام ۲۰۸

پیش گفتار

هر سکتا، آیین و مرامی که دغدغهی حفظ و بقای موجودیت خود را داشته باشد، از تعالیم و دستوراتی که جنبهی دفاعی و امنیتی برخوردار باشند، بهره‌مند است. دین اسلام نیز از این قاعد مستثنا نبوده و به عنوان کامل‌ترین دین، همان گونه که باید و نبایدهای فردی را مشخص و تکالیف انسان را در این دنیا معین کرده، برای سامان بخشیدن به امور سیاسی، اجتماعی و اقتصادی مسلمانان نیز اصول و مقرراتی وضع نموده و حاکمان را بر جاری نمودن این قوانین و مقررات در عرصه‌ی اجتماعی و سیاسی فراخوانده است. بر اساس وضع چنین تکلیفی برای سامان بخشیدن به امور اجتماعی، اگر حفظ و بقای امنیت جامعه‌ی اسلامی را در برابر هرگونه تجاوز خارجی (به عنوان فلسفه‌ی اصلی تشکیل حکومت) از وظایف و تکالیف اصلی و اولیه‌ی حکومت اسلامی تلقی نماییم، کنکاش در مبانی اندیشه‌ی نظامی اسلام از مقدمات اولیه‌ی تعلیم امور نظامی یک جامعه‌ی اسلامی به شمار خواهد رفت.

همانند همه‌ی مسائل سیاسی و اجتماعی، می‌توان آرزو و اندیشه‌های اعتقادی و نظامی اسلام را از دو منبع مورد کنکاش قرار داد: نخست، در متون و منابع اولیه‌ی اسلام یعنی قرآن (کتاب یا نص) و سنت و سیره‌ی ائمه‌ی معصومین (ع)، و دوم، در تاریخ تمدن اسلامی یعنی در آرا و اندیشه‌های اندیشمندان بزرگ مسلمان اعم از فلاسفه، متکلمین، فقها، رهبران سیاسی و نخبگان نظامی که در زمره‌ی منابع ثانویه قرار می‌گیرند، که بر این مبنا شاخه‌ی دگرترین نظامی اسلامی را می‌توان تبیین نمود.

همان‌طور که مطرح شد، اسلام در خصوص جنگ و عملیات نظامی به مثابه سایر موارد دارای اصول و آموزه‌هایی است که فرماندهان جنگ در هشت سال دفاع مقدس با بهره‌مندی از اعتقادات و آموزه‌های اعتقادی و نظامی اسلام، توانستند دگرترین، استراتژی،

تاکتیک و شیوه های جدیدی را بر جنگ حکمفرما نمایند که نتیجه ی آن چیزی جز پیروزی نبوده است.

فرهنگ ایثار و شهادت، رشد باورهای دینی، فضایل اخلاقی، معنوی، اخلاص و خودباوری و... از جمله آموزه هایی هستند که در زمان جنگ متجلی شده و بر شکل گیری و اجرای دکتترین سپاه در هشت سال دفاع مقدس نقش مؤثری داشته اند که این مهم بر هیچ کس پوشیده نیست ولی متأسفانه تاکنون نقش آموزه های اعتقادی و نظامی اسلام به صورت شفاف و روشن احصا و مستند نگردیده است.

از آنجایی که نگارنده در دوران هشت سال دفاع مقدس حضور فعال داشته و از نزدیک تأثیر آموزه های فوق را لمس و تجربه نموده است همواره این سؤال مطرح بود که فرماندهان سپاه تا چه میزان از آموزه های اعتقادی و نظامی اسلام متأثر بوده اند؟ و این امر در شکل گیری و اجرای دکتترین سپاه چقدر تأثیر داشته است؟ این کتاب بر مبنای پژوهشی تدوین یافته با عنوان بررسی نقش آموزه های اعتقادی و نظامی اسلام بر دکتترین عملیاتی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در دوران هشت سال دفاع مقدس که موضوع پایان نامه ی دکترا ی اینجانب بوده است. از ادبیات، مستندات مکتوب در این زمینه بسیار کم بود انگیزه ای شد تا یافته های پژوهشی خود را، صرف کتاب حاضر تدوین نمایم، زیرا ضروری بود تا آموزه های فوق کاملاً به صورت شفاف احصاء مکتوب شده و تأثیر آنها بر دکتترین سپاه و پیروزی در دفاع مقدس مورد بررسی قرار گیرد. از طرف دیگر با توجه به تقارن زمانی بازنشستگی فرماندهان دفاع مقدس، لازم بود به بازتاب تأثیرگذاری این آموزه ها از زبان طراحان دکتترین نظامی سپاه بازتعریف گردیده و به صورت مکتوب تدوین شده تا مورد بهره برداری قرار گیرد.

در بررسی تأثیر آموزه های اعتقادی و نظامی بر شکل گیری دکتترین عملیاتی سپاه، علاوه بر دلایل فوق، توجه به موارد زیر با نگاه به آینده ضرورت دارد:

- ۱- الگوی به قدرت رسیدن اسلام در زمان پیامبر اکرم (ص) و غلبه بر حکومت های آن زمان؛ انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ و پیروزی در هشت سال دفاع مقدس و غلبه ی حزب الله لبنان بر قدرت پنجم نظامی جهان (اسرائیل) و... نشأت گرفته از آموزه های اعتقادی دین مبین اسلام بوده و این پیروزی ها همگی گواه این مطلب است که بهره گیری از

آموزه های اعتقادی و نظامی اسلام در تبیین دکتربین نظامی به ویژه دکتربین عملیاتی سپاه پاسداران لازم و ضروری است.

۲- گسترش و توسعه ی تفکر انقلاب اسلامی در سایر نقاط جهان بر اساس سیاست دفاعی حضرت امام خمینی (ره) می طلبد که این دکتربین مکتوب گردد تا قابل انتقال و استفاده برای سایر دولت ها و نیروهای انقلابی مسلمان در جهان باشد.

۳- با توجه به گذشت ۳۳ سال از عمر انقلاب اسلامی ایران و حضور نسل اول و دوم در این صحنه ضرورت تبیین این دکتربین برای نسل سوم در این مقطع زمانی مهم و ضروری به نظر می رسد.

۴- گسترش و توسعه ی دکتربین عملیاتی سپاه، مستلزم تدوین و مکتوب نمودن آن با استفاده از نظرات فرماندهان جنگ به عنوان عاملان و شاهدان عینی ضروری است.

۵- دانشگاه های نظامی کشور که باید در زمینه ی توسعه و آموزش این دکتربین تلاش نمایند، از مستندات قانون و مکتوب کافی و مناسب در این زمینه برخوردار نیستند.

۶- مکتوب نمودن این تجارت می تواند اندوخته ی ارزشمندی برای آیندگان باشد، تا در حوادث آینده مورد بهره برداری قرار گیرد.

در این کتاب ابتدا آموزه های اعتقادی و نظامی اسلام را بررسی کرده ایم سپس به تأثیر آنها در دکتربین عملیاتی سپاه از منظر و دیدگاه های فرماندهان سپاه پاسداران در هشت سال دفاع مقدس پرداخته و در پایان مؤلفه های دکتربین عملیاتی و تأثیر هر مؤلفه را مورد بررسی قرار داده ایم.

محمد رئوفی نژاد